

Raport o stanie polskiego filmoznawstwa

Krótką charakterystyka dyscypliny

Filmoznawstwo, nazywane też skromniej wiedzą o filmie lub dumniej filmologią, zbiór dyscyplin badających film, jako dyscyplina uniwersytecka zostało zaingerowane we Francji w 1947 roku. W Polsce pierwsze filmoznawcze placówki naukowe powstały niedługo później: w 1949 roku Zakład Historii i Teorii Filmu w Państwowym Instytucie Sztuki w Warszawie (dzisiejszy IS PAN) kierowany przez prof. Jerzego Toeplitza, w 1954 – Katedra Teorii i Historii Filmu w PWSF w Łodzi, w 1959 – Zakład Wiedzy o Filmie przy Katedrze Teorii Literatury Uniwersytetu Łódzkiego; dwie ostatnie placówki zrodziły się z inicjatywy prekursora filmoznawstwa uniwersyteckiego w Polsce, prof. Bolesława W. Lewickiego. Na dobre jednak filmoznawstwo upowszechniło się na uniwersytetach – podobnie jak na całym świecie – w latach 70. W Polsce studia filmoznawcze rozwinęły się jako specjalizacje najczęściej w ramach studiów polonistycznych lub kulturoznawczych. Dopiero od niedawna zaczęły powstawać samodzielne instytuty filmoznawcze i kierunki studiów.

Krótką analiza dotychczasowych opracowań na temat sytuacji dyscypliny

Dwie pierwsze książki poświęcone pierwocinom polskiego filmoznawstwa, pochodzącym jeszcze z okresu międzywojennego, powstały w połowie lat 70., obie autorstwa Jadwigi Bocheńskiej (z Uniwersytetu Warszawskiego): monografia *Polska myśl filmowa do roku 1939* (1974) i *Polska myśl filmowa. Antologia tekstów z lat 1889 - 1939* (1975). Pierwszym opracowaniem powojennego filmoznawstwa była monografia Danuty Palczewskiej *Współczesna polska myśl filmowa* (1981). Autorka dowodziła ciągłości polskiej myśli filmowej, wyróżniając w niej dwa główne wątki: pierwszy, wywodzący się jeszcze od prekursorskiej *X Muzy* (1924) Karola Irzykowskiego, rozpatrywał film na tle całości kultury i brał pod uwagę jego społeczne funkcjonowanie; drugi, bliższy tradycji awangardy, badał film głównie jako fakt estetyczny i definiował jego specyfikę na tle innych sztuk. Ciekawą próbą nowego opracowania dziejów polskiego filmoznawstwa był artykuł Beaty Kosińskiej-Krippner i Zbigniewa Benedyktowicza *Teoria i historia filmu w Polsce w latach 1945-1990*, pomieszczony w 46. numerze „Kwartalnika Filmowego” (2004). Jednak najpełniejszy jak dotąd przegląd polskiego filmoznawstwa zaproponowali Czesi. Wydany w 2005 roku w Pradze tom *Tvořivé rady. Současné polské myšlení o filmu a audiovizuální kultuře* pod redakcją Petra Maresza i Petra Szczepanika obejmuje przeszło stustronicową syntezę zagadnienia, a także ob-

szerną antologię tekstów autorstwa piętnaściora współczesnych filmoznawców polskich. Być może w najbliższej przyszłości badania nad tradycją i stanem dyscypliny rozwiną się i u nas; zapowiada to zwołana na wrzesień 2010 roku konferencja naukowa poświęcona polskiemu piśmiennictwu filmowemu, będąca wspólną inicjatywą badaczy z UKW w Bydgoszczy i z warszawskiej SWPS.

Wyróżniające się ośrodki naukowe i ich przedstawiciele

Filmoznawstwo uprawia się dziś głównie na uniwersytetach, toteż najaktywniejsze badawczo są te ośrodki, które prowadzą samodzielne studia z zakresu filmoznawstwa (z reguły w powiązaniu z wiedzą o mediach) o charakterze specjalności od pierwszego roku studiów. Dzieje się tak na dwu uczelniach: na Uniwersytecie Jagiellońskim i na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. W Krakowie, na Uniwersytecie Jagiellońskim, dwustopniowe studia kulturoznawcze ze specjalnością filmoznawstwo są prowadzone przez Instytut Sztuk Audiowizualnych umiejscowiony na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Instytut (dyrektorem jest Tadeusz Lubelski) składa się z czterech katedr: Historii Filmu, Historii Filmu Polskiego, Teorii Filmu oraz Mediów Audiowizualnych. Dominują tradycyjnie zorientowane badania historycznofilmowe; szczególne osiągnięcia Instytut ma w dziedzinie historii filmu światowego (Katedrą Historii Filmu kieruje Grażyna Stachówna); w krakowskich wydawnictwach są prowadzone stałe serie, m.in. *Autorzy kina europejskiego* (redagowana przez Alicję Helman i Andrzeja Pitrusa) i *Mistrzowie kina amerykańskiego* (pod redakcją Łukasza A. Plesnara i Rafała Syski). Na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu dwustopniowe studia z zakresu filmoznawstwa są prowadzone – jako specjalność na polonistyce – przez Zakład Filmu i Telewizji (kierownik: Marek Hendrykowski) wchodzący w skład Instytutu Filologii Polskiej na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej. Od października 2010 roku Zakład inauguruje autonomiczne studia filmoznawcze. Główną dziedziną zainteresowań Zakładu jest historia filmu polskiego; Małgorzata i Marek Hendrykowscy redagują dwie cenne serie wydawnicze: „Klasykę Kina” złożoną z analiz wybitnych filmów (także w angielskiej wersji językowej) w Wydawnictwie UAM oraz „Ludzi Polskiego Kina” w Bibliotece Więzi. Badania filmoznawcze są prowadzone także w Instytucie Kulturoznawstwa na Wydziale Nauk Społecznych UAM (m.in. Wojciech Chyła).

W dwóch ośrodkach legitymujących się mocną tradycją badawczą są prowadzone: filmoznawcza specjalność licencjacka i specjalizacja magisterska na kierunku kulturoznawstwo. Na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach prowadzi takie studia Zakład Filmoznawstwa i Wiedzy o Mediach (kierownik: Andrzej Gwóźdź) wchodzący w skład Instytutu Nauk o Kulturze. Zakład specjalizuje się w kulturach mediów, ale ma też znaczny dorobek historycznofilmowy (prace Aliny Madej, cykl tomów z dziejów kultury filmowej na Górnym Śląsku redagowany przez Andrzeja Gwóźdźa). Badania filmoznawcze są prowadzone także na Wydziale Radia i Telewizji UŚ (Ewa Gębicka). Na Uniwersytecie Łódzkim dwustopniowe studia z zakresu filmoznawstwa i wiedzy o mediach są prowadzone jako jedna z trzech (obok teatrologii i kultury literackiej) specjalizacji na kulturoznawstwie. Studia prowadzi Katedra Mediów i Kultury Audiowizualnej (kierownik: Ryszard W. Kluszczyński), należąca do Instytutu Teorii Literatury, Teatru i Sztuk Audiowizualnych; w jej skład wchodzi trzy zakłady: Historii i Teorii Filmu, Teorii Kultury oraz Mediów Elektronicznych.

Specjalnością Katedry jest kulturoznawcze nastawienie badań oraz popularyzacja (związana z tradycją wieloletniego kierownika Katedry, Eweliny Nurczyńskiej-Fidelskiej). Innym łódzkim ośrodkiem badań historycznofilmowych jest Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna (m.in. Jolanta Lemann-Zajček).

Badania filmoznawcze są prowadzone również w dwunastu innych ośrodkach, gdzie zajęcia z tego zakresu odbywają się w ramach przedmiotów uzupełniających. Na Uniwersytecie w Białymstoku współistnieją dwie jednostki filmoznawcze: Zakład Wiedzy o Filmie (Alicja Kisielewska) w Instytucie Filologii Polskiej i Zakład Kulturoznawstwa (Katarzyna Cítko) na Wydziale Pedagogiki i Psychologii. Aktywny jest od pewnego czasu ośrodek bydgoski, gdzie na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego badania filmoznawcze są prowadzone w Katedrze Kultury Współczesnej Instytutu Filologii Polskiej; Piotr Zwierzchowski i Daria Mazur redagują kolejne tomy z serii „Kino polskie wczoraj i dziś”. Na Uniwersytecie Gdańskim badania filmoznawcze są prowadzone w Zakładzie Dramatu, Teatru i Filmu (Krzysztof Kornacki) wchodzącym w skład Instytutu Filologii Polskiej. Na Uniwersytecie Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego w Kielcach badania z zakresu dziejów kultury filmowej w Polsce są prowadzone w Zakładzie Teorii i Historii Kultury (kierownik: Barbara Gierszewska) na Wydziale Humanistycznym. Na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – w Instytucie Filologii Polskiej (Janusz Plisiecki). Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie – w dwóch jednostkach: tradycyjne filmoznawstwo uprawia się w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej (Mariola Marczak) na Wydziale Humanistycznym, medjoznawczo jest nastawiona Katedra Socjologii (Marek Sokołowski) na Wydziale Nauk Społecznych. Na Uniwersytecie Opolskim – Katedra Filmu, Teatru i Nowych Mediów (kierownik: Eugeniusz Wilk) w Instytucie Filologii Polskiej. Na Akademii Pomorskiej w Słupsku – w Zakładzie Teatru i Filmu (kierownik: Mirosław Przyłipiak) Instytutu Polonistyki. Na Uniwersytecie Szczecińskim – w Instytucie Polonistyki i Kulturoznawstwa (Monika Talarczyk-Gubała). Na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu – w Zakładzie Dramatu, Teatru i Filmu (Piotr Skrzypczak) Instytutu Literatury Polskiej. Na Uniwersytecie Warszawskim badania filmoznawcze są prowadzone w Instytucie Kultury Polskiej, w którego skład wchodzi – ukierunkowany antropologicznie – Zakład Filmu i Audiowizualności (kierownik: Iwona Kurz). Ponadto w Warszawie – na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, w Szkole Wyższej Psychologii Społecznej, w Instytucie Sztuki PAN (wydającym „Kwartalnik Filmowy”), w Instytucie Badań Literackich (Maryla Hopfinger, Andrzej Werner) oraz w Filmotece Narodowej. Na Uniwersytecie Wrocławskim badaniami tymi zajmują się dwie placówki: Instytut Filologii Polskiej, w którego skład wchodzi Zakład Teorii Kultury i Sztuk Widowiskowych (kierownik: Sławomir Bobowski) oraz Instytut Kulturoznawstwa, w którym mieści się Zakład Problemów Kultury Artystycznej (Tadeusz Szczepański).

Najważniejsze dokonania (w ciągu ostatniego pięciolecia) i ich narodowa specyfika

W ostatnich latach widoczne jest w filmoznawstwie ożywienie naukowe, które przełożyło się na solidny plon wydawniczy. Zostały opublikowane podręczniki, których brakowało przez lata; najważniejsze z nich są wynikiem aktywności filmoznawstwa krakowskiego: *Historia myśli filmowej* (2007) Alicji Helman i Jacka

Ostaszewskiego, *Podstawy wiedzy o filmie* (2008) Alicji Helman i Andrzeja Pitrusa oraz *Historia kina polskiego. Twórcy, filmy, konteksty* (2009) Tadeusza Lubelskiego. Warto dodać do tego *Słownik filmu* (2005) pod redakcją Rafała Syski; jeszcze w 2010 roku ukaże się też drugie, poprawione i uzupełnione wydanie pierwszej polskiej *Encyklopedii kina* (pierwsze wydanie 2003) pod redakcją Tadeusza Lubelskiego.

Zasadniczo zmienił się w ostatnich latach wizerunek historii filmu polskiego; w tej dziedzinie najobfitsze są dokonania ośrodka poznańskiego. Ważnym efektem prac źródłowych jest pierwsze krytyczne wydanie tekstów filmowych Antoniego Słonimskiego z lat 1917-1976 *Romans z X Muzą* (2007) pod redakcją Małgorzaty i Marka Hendrykowskich. Monografie polskich filmowców powstały w wielu ośrodkach. Ukazały się dwie pierwsze książki monograficzne poświęcone twórczości Wojciecha Hasa, wzajemnie się uzupełniające: pierwsza, *Zaszyfrowane w obrazie. O filmach Wojciecha Jerzego Hasa* (2008) autorstwa poznańskiej badaczki Iwony Grodź, druga – *Dramat czasu i wyobraźni. Filmy Wojciecha J. Hasa* (2010) została napisana przez pracującego na UMCS w Lublinie Marcina Marona. W rezultacie badań nad klasykami polskiego kina powstały też książki: *Wajda* (2006) Tadeusza Lubelskiego i *Rzeczywistość filmowa Stanisława Różewicza* (2009) Moniki Maszewskiej-Lupiniak – obie autorów z UJ; *Kutuzowisko 2* (2009) – katowicka praca zbiorowa pod redakcją Andrzeja Gwoźdźdza; inna praca zbiorowa śląska, pod redakcją Andrzeja Gwoźdźdza – *Kino Kieślowskiego, kino po Kieślowskim* (2006), będąca wynikiem międzynarodowej konferencji naukowej, a także poznańska – *Wojciech Wiszniewski* (2006) pod redakcją Marka Hendrykowskiego; ponadto monografia łódzka – Nataszy Korczarowskiej *Ojczyzny prywatne. Mitologia przestrzeni prywatności w filmach Tadeusza Konwickiego, Jana Jakuba Kolskiego, Andrzeja Kondratiuka* (2007), olsztyński *Arystokratyzm ducha. Kino Krzysztofa Zanussiego* (2009) pod redakcją Marka Sokołowskiego i poznańska monografia Andrzeja Szpulaka *Filmy Wojciecha Marczewskiego* (2009).

Nowe odczytanie dziejów polskiego kina było celem łódzkiego tomu *Kino polskie: reinterpretacje. Historia – ideologia – polityka* (2008) pod redakcją Konrada Klejisy i Eweliny Nurczyńskiej-Fidelskiej. Najdawniejszy okres dziejów kina polskiego interpretują na nowo autorzy dwutomowej publikacji Filmoteki Narodowej *Kino okresu Wielkiego Niemowy* (cz. I: *Początki*, 2008, cz. II: *Od wielkiej wojny po erę dźwięku*, 2009) pod redakcją Grażyny M. Grabowskiej, a także Małgorzata Hendrykowska, autorka monografii *Smosarska* (2007). Rezultatem badań regionalnych są monografie: kieleckiej badaczki Barbary Gierszewskiej *Kino i film we Lwowie do 1939 roku* (2006) i wrocławianina Andrzeja Dębskiego *Historia kina we Wrocławiu w latach 1896-1918* (2009). Na aspekcie produkcji filmowej są skupione: opracowanie historyczne Edwarda Zajička *Poza ekranem. Polska kinematografia w latach 1896-2005* (drugie, rozszerzone wydanie 2009) oraz Ewy Gębickiej *Między państwowym mecenatem a rynkiem. Polska kinematografia po 1989 roku w kontekście transformacji ustrojowej* (2006). Różnym aspektom dziejów kina polskiego są poświęcone monografie: warszawskie – *Twarze w tłumie. Wizerunki bohaterów wyobraźni zbiorowej w kulturze polskiej lat 1955-1969* (2005) Iwony Kurz i *Kinematograf kontrolowany. Cenzura filmowa w kraju socjalistycznym i demokratycznym (PRL i USA)* (2006) Anny Misiak, a także tom *Polska Nowa Fala. Historia zjawiska, którego nie było* pod redakcją Łukasza Rondudy i Barbary Piwowarskiej (2008), Katarzyny Taras (UKSW) „*Egoista*” czy *Edi?* – *Bohaterowie*

najnowszych polskich filmów – *rekonesans* (2007); krakowskie – *Jak daleko stąd do raju? Religia jako pamięć w polskim filmie fabularnym* (2010) Agnieszki Morstin-Popławskiej i *PRL w obiektywie studentów łódzkiej Filmówki w latach 1949-1960* (2007) Joanny Preizner; opolska – *Figury Chrystusa w „Dekalogu” Krzysztofa Kieślowskiego* (2007) ks. Marka Lisa; bydgoska – *Pęknięty monolit. Konteksty polskiego kina socrealistycznego* (2005) Piotra Zwierzchowskiego; poznańska – *Krall i filmowcy* (2006) Katarzyny Mąki-Malatyńskiej; także krakowskie tomy – *Kino polskie jako kino narodowe* pod redakcją Tadeusza Lubelskiego i Macieja Strońskiego oraz *Ciało i seksualność w kinie polskim* pod redakcją Sebastiana Jagielskiego i Agnieszki Morstin-Popławskiej (obie 2009).

Polskiemu dokumentowi są poświęcone monografie: krakowska *Piękniej niż w życiu. Polska Kronika Filmowa 1944-1994* (2006) Marka Cieślińskiego oraz dwie poznańskie – *Kino dokumentalne Kazimierza Karabasa* (2009) Mikołaja Jazdona i *Klucze do wyobraźni. Szkice i rozmowy o polskim filmie dokumentalnym po roku 1989* (2005) pod redakcją Małgorzaty Hendrykowskiej. Polskiej muzyce filmowej: katowicka monografia Iwony Sowińskiej *Polska muzyka filmowa 1945-1968* (2006) i poznańska Marka Hendrykowskiego *Komeda* (2009). Monografie peerelowskich gatunków: szczecińska – *PRL się śmieje! Polska komedia filmowa lat 1945-1989* (2007) Moniki Talarczyk-Gubały i warszawska – *Polski film sensacyjno-kryminalny (1960-1980)* (2008) Arkadiusza Gajewskiego. Kinu niezależnemu poświęcone są: poznański tom *Polskie kino niezależne* (2005) pod redakcją Mikołaja Jazdona i krakowska „historia mówiona” *Kino niezależne w Polsce 1989-2009* (2009) Piotra Mareckiego.

Znaczny postęp poczyniono również w zakresie historii kina światowego, głównie za sprawą filmoznawców z UJ. W 2009 roku ukazał się I tom podręcznika *Historia kina* pod redakcją Tadeusza Lubelskiego, Iwony Sowińskiej i Rafała Syski, zatytułowany *Kino nieme*; niektóre rozdziały opracowali również specjaliści z innych ośrodków. Wiele działo w dziedzinie wiedzy o kinie amerykańskim. Fundamentalne opracowanie dziejów najbardziej swoistego gatunku kina amerykańskiego, *Twarze westernu*, wydał w 2009 roku Łukasz A. Plesnar. Cenne monografie opublikowali: Rafał Syska – *Zachować dystans. Filmowy świat Roberta Altmana* (2008), Piotr Kletowski – *Filmowa odyseja Stanleya Kubricka* (2006), Krzysztof Loska – *Tożsamość i media. O filmach Atoma Egoyana* (2006), Andrzej Pitrus – *Dotykając lustra. Melodramaty Douglasa Sirkę* (2006), *Gesty, osoby, teksty. Kino Hala Hartleya* (wspólnie z Alicją Helman, 2007), *Porzucone znaczenia. Autorzy amerykańskiego kina niezależnego przelomu wieków* (2010).

Stałym przedmiotem zainteresowań krakowskich badaczy jest również kino europejskie. Książki monograficzne opublikowali: Alicja Helman – *Ten smutek hiszpański. Konteksty twórczości filmowej Carlosa Saury* (2005), Olga Katafiasz – *Próby wrażliwości. Szekspirowskie ekranizacje Laurence’a Oliviera i Kennetha Branagha* (2005), Jadwiga Głowa – *Dokument filmowy epoki Havla* (2005), Jerzy Maśnicki – *Niemym kraj. Polskie motywy w europejskim kinie niemym 1896-1930* (2006), Grażyna Stachówna – *Władcy wyobraźni. Sławni bohaterowie filmowi* (2006), Tadeusz Lubelski – *Agnès Varda kinopisarka* (red., 2006), Iwona Kolasieńska-Pasterczyk – *Piekła Luisa Buñuela. Wokół problematyki sacrum i profanum* (2007), Rafał Syska – *Filmy Theo Angelopoulosa* (2008), Michał Oleszczyk – *Gorycz wygnania. Kino Terence’a Daviesa* (2008), Łucja Demby – *Harmonia świata. Twórczość filmowa Nikity Mi-*

chalkowa (2009). Dwa wartościowe tomy *Gefilte film*, gromadzące analizy filmów zawierających wątki żydowskie, opracowała Joanna Preizner. Coraz więcej uwagi poświęca się w Krakowie kinu azjatyckiemu; ukazały się: pierwszy tom *Poetyki filmu japońskiego* (2009) Krzysztofa Loski, tom *Autorzy kina azjatyckiego* pod redakcją Alicji Helman i Agnieszki Kamrowskiej (2010) oraz *Nie tylko Bollywood* (2009) pod redakcją Grażyny Stachówny i Przemysława Piekarskiego.

Z prac ośrodka łódzkiego: Tomasz Kłysa *Dekada doktora Mabuse. Nieme filmy Fritza Langa* (2006); Małgorzaty Jakubowskiej *Żeglowanie po filmie* (2006); dwutomowy zbiór analiz *Kino amerykańskie* (2006) pod redakcją Elżbiety Durys i Konrada Klejsy; Magdaleny Saryusz-Wolskiej *Berlin: filmowy obraz miasta* (2007); Konrada Klejsy *Filmowe oblicza kontestacji. Kino Stanów Zjednoczonych i Europy Zachodniej wobec kultury protestu przełomu lat 60. i 70.* (2008). Z prac prowadzonych w Gdańsku i Słupsku: Mirosława Przyłipiaka *Kino bezpośrednio 1960-1963* (2007); Pawła Sitkiewicza *Małe wielkie kino. Film animowany od narodzin do końca okresu klasycznego* (2009). Z prac ośrodka wrocławskiego: Sławomira Bobowskiego *Między świętością a potępieniem. Martin Scorsese i religia* (2007); Arkadiusza Lewickiego *Sztuczne światy. Postmodernizm w filmie fabularnym* (2007); Tadeusza Szczepańskiego *Jan Troell* (2009). Z prac ośrodka toruńskiego: Sylwii Kołos *Nowe kino szekspirowskie. Adaptacje sztuk Williama Szekspira w kinie lat 90.* (2007); Piotra Skrzypczaka *Aktor i jego postać ekranowa. Aktorstwo ery kina niemego w teorii i refleksji krytycznej* (2009); tom zbiorowy *Biografistyka filmowa. Ekranowe interpretacje losów i faktów* (2007) pod redakcją Tadeusza Szczepańskiego i Sylwii Kołos. Z prac badaczy katowickich: *Filmorób, czyli kino nieustające Rainera Wenera Fassbindera* (2005) pod redakcją Andrzeja Gwoździa; *Wielkie filmy przełomu wieków* (2007) Piotra Zawojkiego. Z prac ośrodka białostockiego: Katarzyny Citko *Filmowy świat Pedra Almodóvara – uniwersum emocji* (2008). W Warszawie: antologia *Film i historia* pod redakcją Iwony Kurz; warszawscy badacze opublikowali też cenne książki komparatystyczne: Aneta Pierzchała – *Obcość przewyciężona? Film japoński a kultura europejska* (2005) oraz Marcin Giżycki – *Wenders do domu! Europejskie filmy o Ameryce i ich recepcja w Stanach Zjednoczonych* (2006).

Kryzys przechodzą dziś filmoznawcze badania teoretyczne. Zastępują je książki poświęcone nowym mediom i problemom kultury audiowizualnej, np.: łódzkie *Sztuka interaktywna. Od dzieła-instrumentu do interaktywnego spektaklu* (2010) Ryszarda W. Kluszczyńskiego czy *Rekonfiguracje modernizmu. Nowoczesność i kultura popularna* (2009) pod redakcją Tomasza Majewskiego, katowicki tom *Kino po kinie. Film w kulturze uczestnictwa* (2010) pod redakcją Andrzeja Gwoździa czy krakowski *Nowa audiowizualność – nowy paradygmat kultury?* (2008) pod redakcją Eugeniusza Wilka i Iwony Kolasińskiej-Pasterczyk, bądź przez badania genderowe, jak Małgorzaty Radkiewicz „*Młode wilki*” *polskiego kina. Kategoria gender a debiuty lat 90.* (2006).

Popularyzacja wiedzy; czasopisma

Aktualnie wydawane są w naszym kraju trzy naukowe czasopisma filmoznawcze. Najwyżej ceniony jest „Kwartalnik Filmowy”, periodyk Instytutu Sztuki PAN (redaktor naczelna: Teresa Rutkowska), stojący na wysokim poziomie i regularnie publikujący wartościowe numery tematyczne. Wydawnictwo Uniwersytetu Wroc-

ławskiego wydaje rocznik „Studia Filmoznawcze” (redaktor: Sławomir Bobowski), a Zakład Filmu i Telewizji UAM, wspólnie z Collegium Europaeum Gnesense – „Images” (redaktor naczelny: Marek Hendrykowski), także w wersji angielskojęzycznej. Cenne materiały filmoznawcze ukazują się w popularnych miesięcznikach warszawskich „Dialog” i „Kino”.

Ważnym wkładem środowiska filmoznawczego w popularyzację dyscypliny był jego walny udział w przygotowaniu Filmoteki Szkolnej. Wspólnymi siłami ośrodków: krakowskiego, łódzkiego, poznańskiego i toruńskiego powstał pakiet złożony z dwudziestu sześciu zestawów książkowo-płytowych wykorzystujących klasykę polskiego kina do nowoczesnego modelu edukacji audiowizualnej. W 2010 roku zostanie wydana druga seria Filmoteki Szkolnej, złożona z następných dwudziestu sześciu zestawów. Wśród książek popularyzatorskich warto wymienić zwłaszcza krakowski *Słownik wiedzy o filmie* Olgi Katafiasz i Joanny Wojnickiej (2005, II wyd. 2008) oraz łódzki tom Piotra Sitarskiego, Eweliny Nurczyńskiej-Fidelskiej, Konrada Klejsy i Tomasza Kłysa *Kino bez tajemnic* (2009).

Pożądane kierunki rozwoju dyscypliny

1. Ponieważ w ostatnim okresie wiele zrobiono w celu usunięcia najbardziej dotkliwych braków, jakie dotąd były odczuwane w obrębie dyscypliny – powstały najważniejsze monografie, podręczniki, książki słownikowe i encyklopedyczne – obecnie najczęściej powtarzającym się postulatem jest: mniej specjalizacji, więcej uniwersalizacji. Potrzeba badań interdyscyplinarnych, które włączyłyby refleksję nad filmem w obręb tradycyjnych dyscyplin humanistycznych, przede wszystkim historii (zgodnie ze światowymi trendami), a także filozofii, socjologii, filologii.

2. Konieczna jest kontynuacja dotychczas podjętych badań i opracowań, zwłaszcza czterotomowego podręcznika *Historii kina*.

3. Potrzeba większej liczby badań źródłowych, historycznych, zwłaszcza w archiwach i filmotekach, w tym zagranicznych. W kraju trzeba korzystać z pamięci ostatnich żyjących twórców Polskiej Szkoły Filmowej; do dziś nie powstało syntetyczne opracowanie tego nurtu.

4. Wciąż czekają na napisanie biografie wielu czołowych twórców polskiego kina, jak Hertz, Ford czy Jakubowska; pierwszą książkę biograficzną o Michale Waszyńskim trzeba było niedawno tłumaczyć z francuskiego.

5. Brak opracowań dotyczących recepcji filmu i dziejów krytyki filmowej.

6. Brak uogólnionej refleksji na temat najnowszych zjawisk filmowych.

7. Trzeba śmiało otworzyć się na współpracę z ośrodkami zagranicznymi i włączyć się do projektów międzynarodowych!

Opracował (na zlecenie kierownictwa PAN) Tadeusz Lubelski przy współpracy Andrzeja Gwoździa i Tadeusza Szczepańskiego